Ч. 1 (11.641). Львів, 1. січня 1930. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLVIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·00 „
Річно 52·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

До наших читачів і прихильників.

Дня 14. січня 1930 р. мине 50 літ від заснування „Діла". Дня 14. н. ст. січня 1880 р. появилося перше його число. Від хвилі своєї появи по нинішній день сповняє „Діло" невтомно і без перерви важкі національні обовязки без огляду на такі чи інші обставини. За пятьдесять літ пережило воно богато. Переживало хвилі великих народніх здвигів, підйомів національних сил, так само як часи розчарування, пригноблення, а то й зневіри. „Діло" все боролося зі зневірою, все ширило віру в великі потенціональні сили українського народу, все стояло на сторожі його прав, все тримало високо прапор національної української гідности.

„Діло" пятьдесять літ було проповідником всеукраїнськости, було тим огнищем, в якому зосереджувалися національні бажання всього українського народу знад Дніпра і Дністра. Воно було живим і видимим звязком всіх українських земель, усіх їх національних діячів, було тією сочкою, що відбивала та увіковічнювала в собі кожний як відрадний так і відемний порух українського національного організму. „Діло" накінець було і є лучником українського населення на наших західних землях з великим, широким світом, з його культурою та з його добутками.

Все те дає нам право звернутися до всіх наших читачів і прихильників з закликом, щоби вони підтримали „Діло" морально та матеріяльно і в 1930 році, як його ювилейному році.

Наші важкі обставини, що все зневолювали нас до завзятої боротьби за само істнування, не дали змоги розвинутись як слід і нашому, одинокому нині щоденникові. Наслідком цього не можемо обіцяти надто богато нашим читачам і в ювилейному році. Та всеж по змозі наших сил будемо старатись поліпшити наш щоденник і зробити його живішим та цікавішим. Перш за все постарались ми про те, щоби звязатись тісніше з широким світом. У 1930 р. будемо мати сталих кореспондентів у Парижі, Римі, Берліні, Женеві, Відні, Празі та в Варшаві. Нема сумніву, що ґазета значно оживиться оригінальними дописами з великих европейських столиць.

В 1930 р. будемо мати і постійних кореспондентів у всіх більших осередках нашого краю. Досі мали ми постійного кореспондента тільки в Луцьку. Через постійних кореспондентів з місць побільшиться значно внутрішньо-інформаційний відділ нашого щоденника, а всі читачі матимуть оригінальні й джерельні дані про цілість нашого національного життя на всій українській національній території під Польщею.

Крім цього будемо друкувати оригінальні українські та перекладні з чужих мов літературні твори (повісти й оповідання) у фейлетонах, які потім будуть появлятися в окремих відбитках. Точно вивязуючіся зі всіх зобовизань до „Діла" передплатники діставатимуть ці книжкові відбитки в нагороду.

При кінці ювилейного 1930 р. появиться поважна своїм обемом Історія „Діла". Частину накладу цієї книжки призначуємо теж на премії для своїх передплатників.

Не зважаючи на всі трудноші та важкі господарські відносини, ми докладаємо всіх зусиль, щоби наш щоденник поставити на якнайкращий рівень. Все це робимо в надії, що українське громадянство належно оцінить наші заходи і вповні нас підтримає. Ми бажалиб, щоби в ювилейному році наш щоденник найшов таке поширення серед українського громадянства, яке спричинилоб бодай подвоєння його обему та заснування при ньому окремого безплатного літературно-наукового, ілюстрованого додатку. Хочемо вірити, що це станеться, що найдемо належну підтримку серед наших читачів, прихильників і серед усього українського громадянства.

Про положення на Закарпатті.

(Спостереження чеха із Закарпаття.)

В одному з недавніх чисел чеської офіціяльної газети „Republika" вміщено невеличку замітку п. з. „Слово за українською еміграцією". Замітка ця — відгук на вміщену нещодавно в „Ділі" дуже правдиву статтю про стан річей на Закарпатській Україні. Ввесь зміст тієї статті офіціяльна газета кваліфікує як брехливий, і провокаційно гукає до бідолашної еміґрації, щоб та спростувала надруковану в „Ділі" „lež" (неправду). Сумваємося, чи найшовся би такий український еміґрант, котрий міг би спростувати очевидну і щиру правду, бо від того, що чеський урядовий орган назвав її „lež", вона не перестала бути правдою, с чим легко переконатись, побувавши в „автономній Підкарпатській Русі". Урядовий орґан, очевидячки, бе на те, що залякана еміґрація продасть своє сумління за сочевицеву „полівку" чеської „подпори", але колиб і знайшовся з неї хтось аж занадто „vděčný a spolehlivý", то хтож не догадається, які мотиви кермували тим паном, і можна лише дивуватись, що поважна офіціяльна ґазета надає якусь вартість таким спростованням. Я особисто не є українцем, але мені довелося ще перед війною довший час проживати й працювати в торговельнім ділі з українцями на Буковині. Я полюбив цей нарід — чесний, талановитий, але досі ще нещасний, поділений між кількома державами. Я щиро тішився, що закарпатська його частина звільнилася зпід мадярського ярма й з повним довірям пішла в братні чеські обійми. Та не довго тріваль ця моя втіха: те, що почало коїтись на Закарпатській Україні з 1925 р. з появою там „віцеговернера" А. Розсипала, розвіяло всі мої ілюзії щодо „братніх обіймів". Проживаю й тепер на Закарпатській Україні (де саме — нехай про те постарається дізнатись хитрий п. В. Воглідал із своїми спритними ловчими, яких тримає в себе стільки, що вистарчилоб обслужити не Закарпаття, а цілу велику державу), займаюсь своїм ділом і на дозвіллі нотую зразки нашого чеського опікування українським населенням Закарпаття, щоб при нагоді ознайомити з матеріялом цим деякі партії наші в Празі. Але вищезгадана замітка „Републіки" спровокувала й мене; отже перш, ніж заберуть голос у цій справі українські еміґранти (в чім я дуже й дуже сумніваюсь), заберу його я. Звертався я до деяких наших ґазет з пропозицією дати місце цим моїм спостереженням, але вони, ознайомившись із ними, відмовлялися містити їх, бо, мовляв, зогляду на вибори тепер це не на часі; тому звертаюся з тою самою пропозицією до хвальної редакції „Діла" і прошу вмістити ці мої враження в перекладі на українську мову, даруючи мені те, що цей переклад евентуально може бути не цілком гарний під оглядом чистоти української мови.

I.

Колиб мене спитав хто, який домінуючий настрій ріжноманітного населення т. з. Підкарпатської Руси, то я, не вагаючись ані хвилини, щиро відповів би: страшна, безоглядна, щодалі все зростаюча **ненависть до чехів і до їх панування.** Це факт, дуже й дуже сумний і богатий на несподіванки, але факт, заперечити якого не дасться нікому. Мене можуть запитати: як-же це могло статись? прецінь-же українці самі, десять років тому, **добровільно** прилучилися до Чехословаччини. В тім-же й річ, що **спочатку тієї ненависти не було,** а зявилася вона **аж на пятім році** спільного державного істнування, коли чеський аграрницький режім наляг усією своєю вагою на всю республику, а значить і на Закарпатську Україну. До того настрій населення був приязно-вичікуючий, а доброзичливе відношення до українського населення п. віцегубернатора Еренфельда й п. голови шкільного реферату Пешека було доказом, що чеська протекція дійсно братня протекція й що під таким братнім протекторатом український нарід Закарпаття бистро відродиться після темного мадярського панування і національно, й культурно, й політично, й соціяльно. Та не так склалося, як бажалося. Вже тоді деякі, — правда, ще несміливі, обережні, придушені, — фортелі директора політичної охорони, п. Воглідала, кидали зловісну тінь на братні взаємини.

Не знаю ще в даний момент, який напрям у внутрішній політиці візьме недавно створена влада, тому побоююсь, що, коли знов переважить аграрна партія, то мої замітки про деяких закарпатських адміністраторів зроблять їм рекляму й причиняться до карієри; колиж прийдуть до влади соціялісти, то заміти ці можуть у де-чому пошкодити закарпатським сатрапам, — але нема де правди діти: мушу дати загальну історію тих неможливих, задушливих взаємовідносин на Закарпатській Україні, творцями котрих вони були й є досі.

З призначенням на Закарпаття відомого ракушацького бюрократа, п. Розсипала, картина братніх відносин цілком перемінилася. Все, що було темного, гидкого, безличного, й що ховалося смирненько десь у надрах усяких урядів і поза ними, висунуло з небуття свої голови й запропонувало сатрапові свої таланти. Незабаром, у відповідь на ремство карпаторосів, що на чолі адміністрації стоїть не автохтон, а чех, розіграно водевіль з призначенням за „губернера" чистокровного карпатороса, п. Бескида, людину у вищій мірі „скорбну главою" та ще й прихильника одної зі шкідливих течій серед закарпатської інтеліґенції — москвофільської, що не має ані найменшого коріння в народніх масах. Новому „губернерові" дали розкішне помешкання, високу платню, фонди на репрезентацію, авто, секретаря й дуже мало обовязків, а саме: в урочисті дні, підчас т. з. „славностей", репрезентувати на людях своє „губернерство", часом навіть щось промовляти „па-русски", але обережно, і... більш нічого. Цей старий маняк із кацапської чорної сотні на Закарпатті блискуче виконує ролю опудала на закарпатськім городі; при допомозі репрезентативних фондів підпомагає чорну сотню й її „живопирню", що іменується „Обществом ім. Духновича"; з величезної „платні" своєї збирає грошики про чорний день, будує віллі й тут і за кордоном і... мовчить про те, про що кар-

паторосові треба булоб кричати на ввесь широкий світ.

Водевіль удався якнайкраще, й чеська громадськість — і в Празі й особливо на Закарпатті — реготала й регоче досхочу, прославляючи свою мудру „реальну" політику. Воістину-ж мудра: автохтонну волю вволено, бо-ж на чолі влади стоїть стопроцентовий автохтон; небезпечному українству наступлено на хвоста, бо-ж п. „гувернер", хоч і автохтон, але ненавидить українців, цебто своїх краян, наперехід; „руская опасность" не страшна, бо вся та „русскость" складається з кількох десятків дурноверхих, але галасливих і спритних „інтелігентів", підсилених ренеґатами з Галичини й Буковини (Гаґатко, Гошовський, Цурканович, Єх, тощо) та еміґрантами з Московщини, — і не тільки не страшна ця „русскость", але корисна навіть, бо її завжди можна купити й нацькувати на українців і в такій збаламученій воді половити „реальної" рибки, що зветься чехізацією. Воістину — повторюю — мудра політика! І якої-ж лютої ненависти доробились ми, чехи, в наслідок цієї мудрої політики, — щоб бачити це, треба побувати серед того народу, яким опікуються наші Розсипали, Бескиди, Єхи, Воглідали, Шімеки, Свойшн — взагалі всі ті, що нам самим не надаються до вжитку в себе дома!

Високим призначенням здитинілого карпатороса Бескида водевіль, звичайно, не скінчився, а почався лише. Віцегувернером (не до нього, а над ним) призначено п. А. Розсипала, що зробився правдивим „автономним" диктатором Закарпатської України. Це надзвичайно характеристична й кольоритна фігура зі старих габсбурських часів, що за довголітньої служби в австрійській монархії добре навчилася гноблення підлеглих німцям народів (мабуть-же й свого). На Закарпатті для старого німецького бюрократа постелилось необмежене поле приложення давних методів управління: поділяй і володій! Новий диктатор бистро орієнтувався в ситуації, й те, що не вдалося йому перевести над колючими словаками, де він до цього „управляв", легко давалося до переведення над плохими закарпатськими українцями. Загнавши в собачий кут свого номінального шефа й підставивши йому повне корито, щоб не кричав, де треба, віцегувернер узявся до „реформи", щоб на практиці здійснити „автономію" Закарпаття. Довідавшись, що, крім автохтонних українців, тут вештаються й роблять якусь культурну роботу ще й українці-еміґранти, він, кажуть, заприсягся, що за три роки в нього в краю не буде ні одного українця.

Адольф Свобода.

Справи православної церкви.

Ще про Церковний Собор.

I.

По всіх правосл. парохіях розіслано постанову св. Синоду про скликання Собору цілої прав. Церкви в Польщі. Якщо згадати, скільки прав. українці боролися за національний характер своєї Церкви та за її споконвічні традиції — соборність і виборність, — то, здавалосяб, вістка про скликання Церк. Собору повинна булаб нас усіх потішити. Соборний голос Церкви повинен припинити внутрішні тертя в ній, що дійшли аж до невизнавання епархії одними (білорус. сенатор Богданович) та кинення анатеми на других (а саме на підписаного). Ще важніше, що Церк. Собор (оскільки дадуть йому можливість) допоміг би унормувати відношення Церкви до зовнішніх чинників — до польської держави та інославних віросповідань. Внутрішня консолідація і слідом за нею зміцнення правного і матеріяльного стану Прав. Церкви в Польщі повинні бути першими наслідками праці Собору, — тим більше, що безпосередньою притокою до скликання його, як сповіщає варшавська митрополія, є якраз судові позви римокатоликів за 600 прав. церков. Чи оправдаються надії, які можна покладати на Собор, чи

вони заведуть — про це почасти можна судити вже на підставі оголошених документів.

Постанова про скликання Собору запала на засіданні синоду 12 грудня; доперва 24. грудня декани одержали належні інструкції, а вже на 12 січня визначено *вибори по парохіях*. Ця блискавична швидкість унеможливить всяку підготовку до виборів, і результати їх, особливо по селах, матимуть випадковий характер. Якщо декани про це довідалися щойно 24. грудня, то багато священиків не знатимуть навіть у неділю 29. грудня. Тоді їм остане час на оповіщення парохіян лише в неділю 5. січня та на Рідвяні Свята 7—8 січня; отже людність буде сповіщена про вибори всього на тиждень до самих виборів. Досить порівняти, що існуючі церковні приписи вимагають навіть у такій дрібній справі, як вибори церк. старости в парохії, оповіщення парохіян *обовязково за три неділі*. Гадаю, що ця блискавичність не є випадковою, ані не є вона диктована інтересами Церкви, бо ще пару неділь можна би зачекати, якщо чекалося на Собор аж 10 літ!

Терміни виборів усталено такі: 12 січня — по парохіях до деканатів; 21 січня — по деканатах до повітів; 28 січня — по повітах на епархіяльні збори; нарешті 4. лютого на епарх. зїздах вже на Собор, — отже вибори будуть не безпосередні, а чотирьохступневі, і кандидатів пересіють аж тричі.

Розглянемо оголошені Синодом документи про майбутній Собор. Передовсім т. зв. „Положеніє" містить у собі виборчу ординацію. На Собор має бути обрано клериків і мирян на рівні (§ 3), при чому клерики окремо вибирають клериків, а миряни — мирян (§ 7); виборані кандидати повинні мати 25 літ, відбути у своїй парохії останню великопісну сповідь і мати добру опінію (§ 14); кожна парохія вибирає стількох парохіян-кандидатів, скільки є членів клеру, а тоді всі вони збираються на деканатський зїзд. З деканату делеґується вже тільки 2 клериків і 2 мирян (§ 22) із складу членів деканатського виборчого зібрання (§ 23), — отже вибрати когось зпоза деканату неможливо, хоч це при теперішній розпорошености української інтелігенції було би дуже корисним. Повітові виборчі зібрання обирають лише 3 клериків і 3 мирян, які мають взяти участь у епархіяльних зборах (§ 34). Епарх. збори вибирають членів Собору в такій кількости:

Від 55 парохій Варшавсько-Холмської епархії 8 членів (по 4 від клериків і від мирян); від 655 парохій Волині — 24 члени (по 12); від 120 парохій Виленщини 8 членів (по 4); від 100 парохій Гроденщини 8 членів (по 4); від 309 парохій Полісся 12 членів (по 6).

До того ще увійдуть: по 1 деканові всіх монастирів кожної епархії — разом 5 (§ 50); двох монахів від Почаївської Лаври (§51); всі епар. місіонарі — разом 5 (§ 52); протопресвитер військового духовенства (§ 53); два ректори дух. семинарій в Кремінці і Вильні та двох з вибору професорів варшавської теольоґії (§ 54), а також секретар і юрисконсульт Синоду (§ 55). Коли додати ще всіх правлячих і вікарних архієреїв, то склад Собору представляється так: 60 делеґатів від епархій, 17 членів з уряду і 5 архієреїв: всього 82 члени, з того 30 мирян від епархій і одиниці поміж місіонарів і професорів. В порівнанні з ухвалами особливої комісії, делеґованої Митр. Радою, тут зменшено представництво Волині на 4 членів, Полісся на 4, Гроденщини і Виленщини по 2, врізано 1 делеґата від військового духовенства (як відомо, опозиційного), натомісць додано замісць 1 місіонара аж 5, себто збільшено слухняний урядничий елемент.

Така конструкція Собору разить очи непропорціональністю представництва. Коли порівняти скількість членів Собору від кожної епархії з числом усіх парохій тієї епар. то вийде, що одного делеґата висилає на Волині й Поліссю 28—26 парохій, на Виленщині і Гроденщині від 15—12 парохій, а з Варшавської епархії тільки 7 парохій. Цеб-то одна парохія Варшавської епархії (прим. десь у Лодзі) матиме на Соборі такий самий голос, як дві парохії виленських чи гродненських, або аж чотири парохії з Волині чи з Полісся! Така система очевидно зменшує голоси якраз українців, бо при пропорціональнім представництві, коли від Волині йде 24 члени, то з Варшавської епархії мало би бути тільки двох,

ВОЛОДИМИР ОСТРОВСЬКИЙ.

Сміх землі.

Повість.

I.

Луцьк засипляв.

Ще перед годиною камяні почвари вдивлялися в оксамит неба тисячами електричних очей. А тепер блищать вони лише де-неде. Та й з тих то те, то друге моргне й згасне.

Лише пяні очі ресторанів і пиварень дивляться настирливо й спокусливо.

Тихо.

Десь у кінці головної вулиці, що має назву Богдана Хмельницького, чутно несміливі кроки. Хто не пізнає, що це кроки грішні, жіночі?

Травневий місяць висунувся з небесного завулочка. Освітив своїм прожектором усі закутки міста й неначе когось шукає.

З першоклясного ресторану „Стир" викотилося на вулицю дві постаті. А! Це-ж наші приятелі — кооперативний інструктор Семенюк і землемірний техник Голянівський.

Гуляли, значить!

Голянівський озирнувся:

— Ану, глянь, прислухайся! Та добре прислухайся. Чуєш? Маєстат великої Таємниці всесвіту ступив ногою на землю. А вона, як блудниця, регочеться. Чуєш?

— Так, чую: десь пси гавкають, — відповідає Семенюк глузливо.

— А як плачуть струни скрипки...

— В. каніфолі... аж шкіра терпне...

— Стовбур ти без чуття! Де тобі зрозуміти святі таємниці ночі?

Голянівський сердито відвернувся й пішов уперед. Семенюк догнав його й забалакав насмішкувато:

— Не гнівайся. Хіба-ж не можна пожартувати з таємниць ночі? Адже-ж я не в інспекті годований, а виліз просто з ґрунту, як усяке інше дике зілля. Сам знаєш, дідичний селянин. Ха-ха-ха!

Сміх розсипався по нічному брукові й вмер десь у бічних вуличках.

— Годі, бо в мене мороз проходить по шкірі.

— Атавізм, колеґо, атавізм! Може це твоя шляхоцька душа згадала такий самий сміх хлопів-бунтівників, що колись брали штурмом ваш городовий панський двір. Як гадаєш?

Голянівський не відзивався і йшов далі.

Раптом спинився й забалакав хвилюючись:

— Маєш рацію. Може й справді так є...

II

— Наплювать! — загреміло в бічній вуличці.

— Ха-ха-ха!..

Сміялось їх троє.

І сміялися неоднаково. Старий розбитий бас відірвано сопів. Молодий тенор неначе ляскав з батога. А третій голос тарахкотів як млинове колесо.

— Стрівай-но! — сіпнув Голянівський Семенюка за рукав. — Тут якась цікава трійка.

Ввійшли в браму й придивилися.

На освітленій місяцем білій стіні вирисовувалися три селянські сильветки: старий селянин з довгими козацькими вусами й гулькою біля ока, гойдаючись на хитких ногах, весь час хапався за живіт; другий то перегинався вперед, то заточувався назад, немов би падав; наймолодший з віхтем скуйовдженого волосся над лівим вухом досить твердо стояв на ногах і лише вимахував руками, як вітряк крилами.

— Тсс! — шепнув Голянівський, — є один лише спосіб довідатися, що думає селянин — підслухати. Питатися його дарма — не скаже.

— Сидимо день у визниці, — оповідає парубок, — сидимо другий, сидимо третій. Надоїло, значить. Оголосили „голодівку". Значить, нічого не їсти.

— Так нічого й не їсти?

— А нічого. Просять нас, а ми не їмо. Наплювать у саму юшку!

— Ха-ха-ха!

Селяни зробили кілька кроків і знову спинилися.

— Вмирати, значить, будемо. Лежимо без чувствія. Ось вони, значить, оту саму кишку та й ллють нам силоміць. А я кричу та ногами: „Не займай землі"!

— Кишкою, значить? Силоміць?

— Кишкою! Просто тобі в ваньтух і ллє.

— Ха-ха-ха! — застогнав селянин з гулькою біля ока. — Ще до паки посадять нас за нарушення нічного безпорядку.

— Наплювать! — хитнувся парубок. — Кат-зна'що з мене зробили, а в мене з кожної дірки жовто-блакитне!... Ха-ха-ха!

— Ой, буде вже, годі! — благав селянин з гулькою. — Не витримаю! Ха-ха-ха! Ідемо вже. Ідемо!

Пішли, як тіні, хитаючись з боку на бік. По камінню стелиться тяжкий стук чобіт. Перериже нічну тишу, як ляскіт батога, якийсь звук, і знову покотиться по брукові широкий сміх.

Ось долітають здалека лише окремі звуки.

— Він мене в морду, а я його: наплювать!

III.

— Чув? — шепнув Голянівський.

— Пияки, — байдуже відповів Семенюк.

Вийшли з брами й пішли повільним кроком.

— Ні, — заперечив Голянівський, — це не все. А ми хіба-ж трохи не випили? Та ось: вони сміються, як сама земля, а ми? Га? Сміються, що його „в морду"... Значить, підсвідомо відчувають, що перед вічністю народу з його радощами й муками все це дрібнички.

Десь на переферії міста почувся гуркіт візка й далеке:

— Го-го-го! Ха-ха-ха!...

(Продовження буде.)

а не 8... Коли-ж їх буде 8, то з Волині повинно бути 96, а з Полісся яких 45.

Думаю, що тягар удержання Собору ляже врешті на парохії. Тож, коли кожна парохія даватиме якусь пересічну суму на ту ціль, то з 1350 всіх парохій у Польщі Волинь сама платитиме половину всіх коштів (бо 665 парохій складають половину загального числа) і матиме зате на Соборі лише около 2/7 голосів, цеб-то трохи більше, як четвертину делеґатів. Вже цей грошовий розрахунок свідчить, як синодальне „положеніє“ кривдить українську людність. Головнож, що в цей спосіб на Соборі українське представництво штучно зводиться до ролі незначної меншости, тоді як по кількости парохій українці складають виразну більшість (около 70 проц.).

Д-р Річинський.

З життя української еміґрації на Словаччині.

Братислава, конець грудня 1929.

Українська політична еміґрація на Словаччині є досить численна. Лише у Братиславі з околицями нараховується більше сотні українців. У багатьох містах та селах чи то невеличкими ґуртами чи то поодинці перебувають теж українські еміґранти.

Більша частина еміґрантів походженням з Галичини, менша з Вел. України; значна більшість складається з робітників, меншість — це інтеліґентська частина еміґрації, переважно доктори та інжинири ріжних фахів, що мають тут постійну чи тимчасову працю.

Перший раз дісталася сюди наша еміґрація в р. 1919. Це були частини Української Галицької Армії, що примушені були перейти сюди. Друга, більша хвиля еміґрації це бриґада ґен. Кравса, що перейшла сюди в 1920 р. Ці частини перебували довший час у концентраційних таборах, а потім з них сформовано робітничі сотні та розкинено по ріжних місцях Словаччини. По розформуванні сотень колишні вояки частинно розіхалися додому, частинно-ж поселилися тут і почали братися до ріжної праці та входити в подружі звязки з місцевим населенням.

Останніми роками українська політ. еміґрація на Словаччині поповнювалася людьми з Галичини та з Великої України, що попадали сюди або безпосередньо або через корінну Чехію. В останні два-три роки наша еміґрація на Словаччині поповнюється нашими інжинірами ріжних фахів — з Української Господарської Академії в Подєбрадах. Хоч в ЧСР досить тяжко знайти відповідну працю навіть кваліфікованим технічним силам, то все-ж таки Словаччина в цьому відношенні дає трохи більші перспективи, ніж інші землі чсл. республики.

Матеріяльне положення наших еміґрантів на загал досить слабе. Із робітників лише одиниці вибилися на більш-менш самостійне положення. Щодо інтеліґентської частини еміґрації, то б. еміґранти, а нині громадяни чсл. республики (а таких є досить багато) влаштувалися в матеріяльному відношенні досить добре, або принайменше мають добрі вигляди на майбутнє. Справжні еміґранти не так забезпечені матеріяльно та правно, але в більшости і їх заробіток є цілком вистарчаючий.

Щодо громадянського життя, то треба сказати, що перші роки, коли політична еміґрація була ще досить численна, це життя йшло досить жваво. В р. 1922 ґуртов еміґрантів заклав у Братиславі українську кольонію. Ця кольонія існує ще й тепер. Має свій невеличкий барак, що відіграє ролю перехідньої станиці для прибуваючих сюди безробітних українських еміґрантів. Цією своєю перехідною станицею українська кольонія робила й нині робить корисну працю. Пізніше значна частина еміґрації зорґанізувалася в Селянській Спілці. Спілка провадила ріжні курси, влаштувала на працю багато людей, багато відправила додому чи до інших країв. А згодом громадське життя стало завмирати, бо найбільш активний елемент частинно розїхався, а частинно приймав чсл. громадянство, що тягло за собою резиґнацію з громадського життя.

Ознаки активізації еміґрації помічаються останніми часами у звязку з приїздом сюди більшої скількости українських інжинірів з Укр. Госп. Академії. В серпні ц. р. орґанізаційна комісія у складі інжинірів: С. Зеркаля, М. Ломацького та Гр. Пустовара опрацювала статут Української Громади „Єдність“ на Словаччині та запропонувала його зборам. Заг. збори приняли статут, обрали керуючі орґани та надали директиви Управі Громади. До Управи Громади увійшли: інж. С. Зеркаль — голова та члени Управи: інж. Гр. Пустовар, інж. Яр. Івантишин, інж. М. Гуща, п. Стрижак (пізніше інж. Гр. Радченко). До рев. комісії: інж. Яременко, інж. Ломацький, інж. А. Остахів.

Після переведення орґаніз. праці Управа приступила до зовнішньої та внутрішньої роботи у Громаді. Дня 16. листопада відбулася у нас вечірка, програма якої складалася з українських нар. танців, з українських пісень та з декламацій. Дня 1. XII. відбувся реферат, присвячений подіям 1. листопада. Управа переводить досить успішно акцію для підшукання праці своїм безробітним.

Надалі намічений досить широкий плян праці — орґанізація власної книгозбірні, їдальні, постійного хору, ріжних ґуртків при Громаді, ріжних рефератів та викладів. Частинно це все або вже зорґанізоване або перебуває у стадії орґанізації. Управа Громади сподівається, що при діяльній підтримці своїх членів вона переведе в життя всі намічені завдання.

М. Г.

Від Адміністрації.

Нові почтові приписи про доручування ґазет.

Повідомляємо всіх наших абонентів, що з днем 1. січня 1930 р. обовязують нові почтові приписи про почтову оплату за пересилку часопису і про новий спосіб доручування часопису почтою.

До важких і невідрадних матеріяльних відносин української незалежної преси приходить з новим роком ще й підвишка почтової оплати за пересилку ґазет. Та це ще не булоб найгірше, якби не факт, що обовязуючі з новим роком приписи вводять важні інновації в саму процедуру експедіювання та доручування ґазет передплатникам. До нового способу доручування не привикли ні наші передплатники ні почтові уряди. Тому не виключені бодай спершу непорозуміння та неточности в доручуванні. Щоби цьому запобігти, подаємо до відома передплатників найважніші постанови нових почтових приписів:

Адміністрації з новим роком не можуть на ґазетах наліплювати адрес передплатників, бо адреси буде писати цей почтовий уряд, що буде доручувати ґазету.

Кожний почтовий уряд дістане в тій цілі від Адміністрації „карту пренумерати“, тобто спис передплатників, що діставатимуть через нього ґазету, разом з докладними їх адресами. Кожний почтовий уряд буде діставати стільки примірників ґазети, скільки буде її передплатників на „карті пренумерати“.

Почтові уряди будуть самі писати адреси на кожному примірнику ґазети згідно з даними, вміщеними на „карті пренумерати“. Вони обовязані доручувати ґазети точно. Якщо передплатник якогось числа ґазети не дістане, тоді звертається за ним до почтового уряду. Якщо почт. уряд цього числа не отримав, то реклямує його від себе. Передплатники самі не можуть реклямувати. Колиж цього не зробив би почтовий уряд, тоді треба про це повідомити Адміністрацію. Передплату на ґазету пересилається так як досі.

Інтеліґент, що не передплачує і не читає часописів, хіба може називатися інтеліґентом?

У 50-ліття душпастирства папи Пія XI.

Промова ректора греко-катол. Богословської Академії о. д-ра Й. Сліпого, виголошена дня 22. грудня 1929 р. на святочній Академії в честь папи Пія XI.

Свідомість величнього, могутнього і ґрандіозного наповнює душу, коли вона обіймає щораз то ширші круги знання і ділання, коли має спромогу вийти поза буденні потреби і переступити вузькі рямці пересічности. Вона росте і підіймається зі своїми плянами і далекосяглими задумами. Таке почування проймає кожного, хто кине оком на працю і творчість Папи-Ювилята Пія XI. Не обмежується вона на місто, край, державу, часть світа, але обіймає цілу земську кулю. Його пляни і думи не щоденні справи, але напрями столїть цілого людства, не матеріяльні, а духові і то не лише природні, але в першу черґу надприродні і вічні. Його власть розтягається на цілу землю, а міліони і міліони умів і сердець вслухуються в його слово. Одначе в цій перспективі вічности Боже провидіння вкладає кожному папі обовязок сповнити якусь особливу місію, яка витискає знамя на цілій діяльности Христового Намісника.

Два головні змагання знаменують понтифікат Пія XI.: *Зреорґанізувати життя в католицькій Церкві та опанувати бурливі напрями сучасного людства і піднести науку та звернути її на правий шлях.*

Одинацять місяців минуло по виборі св. Отця, коли появилася його перша енцикліка „Убі аркано Деі“ (1922). Є вона висловом глибокого пережування положення, в якім стогне сучасне людство. Ненависть народів і держав, комунізм і фашизм, реакція гнетених меншостей, духове пригноблення і фінансові кризи свідчать, що побідники дорожче оплачують свою побіду, як побіджені програну.

Хоч втих гук гармат і свист куль, та зложено зброю, але не роззброєно умів, які пруть до війни. Завданням Пія XI. було: спрямувати світ до мира і пригадати засади мира і справедливости, які дадуть запоруку тревалого спокою. Це можливе лише в *царстві Христа* (енц. **Quas primas,** 1925), яке мусить основно обняти душу, бо світ сам із себе шукає війни.

Заходами папи є не лише закріпити царство Христа в серцях християнських народів, вирвати їх з протихристіянських струй, але поширити їх і між невірними. Звідси скріплена і обновлена *місійна ідея.* Вона не хоче зміцнювати ні політичних впливів ворожих держав, ні чужих культур і тому прямує всюди до створення автохтонної єрархії. Кожний нарід повинен мати своїх рідних священиків і епископів (енц. **Ab ipsis pontificatibus primordiis,** 1926). Щоби розбудити зацікавлення місіями, урядив папа місійну виставу й оснував етнольоґічний музей. Рівночасно пішли старання побудувати новий будинок для Пропаґанди, щоби збільшити число місіонарів та випосажити місійні станиці в наймодерніші технічні засоби: авто, аероплян, радіо і т. д. „Доки Боже Провидіння обдарує нас життям, все про цю ділянку місійного нашого уряду будемо старатися і дбати“ — каже Св. Отець в енцикліці: **Rerum ecclesiae gestarum, 1926).**

Пій XI вибраний під кличем зєдинення Сходу. Як стій взявся він за зреорґанізування „Орієнтального Інституту“ і енциклікою „Екклезіям Деі“ про св. Йосафата візвав він до співпраці біля зєдинення і незєдинених католиків. Піднесення „Велеградських Зїздів“, зазив до Заходу плекати студії над Сходом (Рерум Орієнталіюм), добродійна акція для України і Росії, нові колеґії: українська, російська і румунська, — це великі заслуги Пія XI для Сходу.

В кожнім народі християнство хоче усунути тільки те, що незгідне з Христовим духом, а все інше, культуру і мову залишити.

Звідси то протиставлення „Французькій Акції“, а видвигнення побудованої на євангелію „Католицької Акції“, яка має за ціль втягнути до співпраці в апостольстві віри, веденої церковною єрархією, і мірян, плекати чесноти святих, розвинути літурґічний рух, поширити харитативну і суспільну акцію. Треба з болем признати, що багато відпало від Церкви і ведуть життя на основах чисто світських, матеріялістичних або і виразно антирелігійних. Девіза Папи-Ювилята звучить: створити всюди віруюче середовище, змінити поганський спосіб думання, здвигнути християнське громадянство. У всі установи мусить увійти Христовий дух!

Щоби це якнайуспішніше перевести, старався папа унормувати відносини між Церквою і державами та розвязати „Римське питання“. Тому в дуже короткім часі заключив сім конкордатів, а в основах полагодження „римської квестії“, відкинув папа два твердження фашизму, що Церква не має народнього характеру і заперечив право сильнішого до власти і сили.

В „Лятеранськім пакті“ фашизм уступив зі свойого непримиримого становища, відступив від Геґлівської засади „держава то Бог, народ найвищий суверен“ і признав „католицьку акцію“. Скільки передумувань, внутрішньої боротьби, праці і молитов коштувала теперішнього папу ця одна ділянка в семилітнім понтифікаті.

Та 44 нових апостольських делеґатур, 57 епископств, 14 архіепископств, це нагладний доказ, що ряди під його проводом змагаються, а стяги посуваються вперід.

Друге змагання, яке знаменує понтифікат Пія XI, це особлившa дбайливість про науку. Сам муж науки, що майже ціле півстоліття провів над книжкою. Вже від хлопячих літ, коли став ходити до школи в Деsіо, а відтак у семинарії в Медіолані, проявляв велике замилування до

Це правда, але послухайте учасників виборчої процедури й прочитайте про виборчі аґрарницькі махінації в опозиційній ужгородській пресі, і ви побачите, як цього досягається. Мене, напр., не здивує, що коли п. Розсипал зі своїми підручними оброблятиме Закарпаття ще й до наступних виборів, то, не зважаючи на пекельну ненависть усього — українського й неукраїнського населення, — аґрарна партія „дістане" *всі до одного голоси*. Сила, а значить і право, та гроші на такі цілі в руках п. краєвого президента; на опінію опозиції в Празі не звертається жаднісінької уваги (навпаки навіть), то хтож заборонить йому підчас виборів зволіти, напр., просто повикидати із урн картки інших партій і насипати туди своїх! Потворно, кажете?... А все інше, що коїться тут, хіба не потворне?..

Треба проте признати, коли вже зайшла мова про вибори, що не зважаючи на по мистецьки вишколений для таких цілей поліційний апарат і на безконтрольні гроші на те, п. Розсипал перед усякими виборами завше почуває деяку нервовість: а гляди, мовляв, не вивезе крива! Тому заздалегідь вживається всіх можливих і неможливих заходів, щоб „крива вивезла". Одним із жертвенних козлів на вівтарі виборчих успіхів аґрарницької партії буває завше українська еміґрація, хоч до виборів і аґітації до них вона має таке саме відношення, як ваш покірний слуга до вибору жидівського рабіна. Так чи інакше, але перед кожними виборами п. Воглідал викидає з Закарпаття чи навіть з републики кількох українців-еміґрантів. А може це тому, що таку брутальність найлекше виправдати перед центральною владою якраз конечністю забезпечити „правильний" хід виборів, а принагідно позбутися чужих, розуміючих справу, свідків поліційної сваволі на тих виборах.

Людина, знайома з „автономним" устроєм Закарпаття, може запитати мене: а чомуж виталені з Закарпаття еміґранти не апелюють, не скаржаться на вчинки поліції до краєвого уряду? На це відповім: чому не скаржаться? — апелюють і майже завсіди, але не було ще випадку, щоб та т. зв. Земська Управа звернула на апеляцію бідолашного еміґранта належну увагу, призначила, скажемо, слідство в присутності апелянта: поліції віриться на слово і, щоб не підкопати її престіжу, всякі скарги й апеляції завше відкидається. Треба сказати, що процедура з апеляціями, скаргами, рекурсами в обставинах ужгородського урядового життя — це просто недостойна комедія: всі ті урядовці з Краєвого Уряду великі й вірні приятелі з урядовцями з дирекції поліції, разом напиваються по ресторанах, пиварнях, каварнях, барах, бувають один у другого в гостині, то якжеж, скажемо, п-ві Бартошеві, чи як там його, урядовцеві К. У., не потвердити наказу якогонебудь п. Благи чи п. Воглідала з дирекції поліції: і по-приятельському і демократично! А на апелянта наплювать! Ці „демократи" й не підозрівають навіть через убогість і невипосаження свого розуму й сумління, що плюють вони не на апелянта, а на закон републики.

Дивовижне також розуміння престіжу влади. Пан Розсипал, напр., або прокуратор очевидно й не підозрівають, що, рятуючи здорового, як бик, Свойшу, що стояв на чолі урядової преси, вони не піддержують престіжу влади, а завдають тому престіжові страшенний удар, дискредитуючи владу в очах населення. Так само й урядовець К. У., коли за бомбою пільзнера чи будейовицького, договорюється з урядовцем із дирекції поліції відкинути апеляцію „докучливого" апелянта. Ще рік-два такої політики на Закарпатській Україні і він нашого престіжу там остане тільки страшний спомин!

Адольф Свобода.

Меморіял хорватів у Союзі Народів.

„Райхспост" повідомляє, що народня хорватська орґанізація внесла до Ради Союза Народів обширний меморіял у справі переслідування хорватів у Югославії. У меморіялі містяться документи, які доказують, що білгородська поліція знущається над хорватськими політичними вязнями. Хорвати домагаються, щоби союз народів вислав до Білгороду окрему комісію для вияснення цих справ.

Льокаторські справи.

Делеґація Т-ва охорони льокаторів і субльокаторів у воєводи.

Делеґація Т-ва охорони льокаторів і субльокаторів в особах голови п. Сованського і секретаря д-ра Кавфмана явилася вчора у львівського воєводи Ґолуховського, перед яким порушила цілу низку справ, у першій мірі справу виміру податку від льокалів. Делеґати виказали, що домагання дотично спростування того податку є справедливі і відповідають постановам закону. Делеґати ствердили також, що не зважаючи на заперечення маґістрату в часі урядування воєводи Борковського, воєвідство віднеслося до львівського роземного суду з запитом, скільки виносили додаткові чинитьби в червні 1914 р., а делеґати власників реальностей і льокаторів на відбутому в цій справі засіданні в Роземному Уряді ствердили, що ті чинитьби виносять 20—25 проц. чиншу, плаченого в червні 1914 р. Крім того делеґати піднесли недостачу заступників льокаторських мас у Прибічній Раді і в міському комітеті розбудови, на чому терплять льокаторські справи.

При кінці делеґати просили здержати ексмісії в зимовій порі і підтримати мешканеву кооперативу „Льокатор" з метою створення мешкань для бездомних. Домагалися також забезпечення ексмітованим гідного помешкання і наглої помочи у випадках насильств власників домів супроти льокаторів.

Воєвода, що був докладно обзнайомлений зі станом льокаторських справ і актуальною тепер проблемою виміру податку від льокалів, обіцяв у всіх порушених справах свою поміч згл. інтервенцію.

Після уступлення Прімо де Рівери.

З Мадриду прийшли відомости, що студенти улаштували перед королівською палатою велику демонстрацію, підчас якої лунали оклики: „Геть з диктатурою!" Ґрупа студентів вдерлася до бюра патріотичної унії і хотіла здемолювати льокаль. Кількох студентів арештовано. Так само в Барцельоні підчас демонстрації прийшло до боротьби з поліцією, в якій було поранено 6 осіб. Поліція має так багато роботи, що її мусить помагати військо узброєне скорострілами. Еспанська преса пише, що Прімо де Рівера хотів уступити аж у місяці червні, але настрої мас приневолили його прискорити димісію, щоби не довести до упадку монархії разом з диктатурою. Населення Еспанії приняло димісію Прімо де Рівери з великою радістю. Новий президент міністрів заявив, що він намагається привернути в Еспанії демократичний устрій, перевести нові вибори до парляменту й усунути цензуру та наглі суди.

Еспанський посол у Варшаві заявив представникам преси, що Прімо де Рівера уступив з причини злого стану свого здоровля. Король поручив місію утворення нового еспанського уряду ґенералові Беренґуері, який належить до найближчих приятелів короля і довший час був шефом військового дому при королівськім дворі.

Проти червоного терору.

Протести українського громадянства в краю й на еміґрації.

За останні дні назбиралося у нас стільки широко мотивованих протестів з краю й еміґрації проти червоного терору, що лютує на В. Україні, що ми, з уваги на обмежене місце в газеті, можемо їх від тепер тільки реєструвати. Думаємо, що цим ми не зменшуємо ні ваги тих протестів, ні принятих на протестуючих зборах резолюцій.

Протести з краю прислали до нас: громадяни **Галича,** зібрані на нараді 1. січня ц. р. (голова зборів п. Іван Корчинський), громадяни **Снятина,** зібрані на довірочних зборах 5. січня ц. р. під проводом о. Й. Проця і п. Мик. Бажанського (реф. адвокат з Заболотова д-р В. Мурович), громадяни **Винник,** громадяни **Устрик Долішних,** громадяни і члени секції Українського Студ. Союзу в **Станиславові.**

Протести від українських еміґрантських орґанізацій та установ наспіли до нас такі: від Української Громади в **Болгарії,** від Українського Т-ва Допомоги Еміґрантам з України в **Каліші** (голова зборів М. Садовський), від Українського Республиканско-Демократичного Клюбу в **Празі** за підписами голови проф. К. Мацієвича й секретаря інж. Б. Бутовського, від Народньої Української Ради в **Румунії** за підписом С. Довганя, від Громадсько-Допомогового Комітету Української Еміґрації в **Румунії** за підписами В. Трепке (голови) і Дмитра Геродота (секретаря), від Т-ва Кубанців ім. отамана Якова Кухаренка при УГА в **Подєбрадах** за підписами І. Пашенка (голови) й Антонія (секретаря), від обєднаних зборів Української Громади в **Оден Ле Тіш (Франція),** Української Громади в **Люксембургу,** філії Т-ва бувших вояків Армії УНР в **Оден Ле Тіш** та філії українських націоналістів у **Люксембургу** і від великих зборів у **Женеві** з дня 19. січня ц. р., що відбулися при участи найменше 5.000 людей, еміґрантів і визначних швайцарців.

З судової салі.

Під замітом убивства Сидора Твердохліба.

Дня 30. січня перед львівським судом присяжних розпочалася розправа проти *Івана Пасіки* 25 літнього студента політехніки, обвинуваченого в убивстві Сидора Твердохліба. Предсідником трибуналу є радн. Анґельський, прокуратором д-р Ланевський, боронить д-р М. Західний.

Акт обвинувачення говорить, що Іван Пасіка дня 25. X. 1922 з намови тайної української орґанізації стріляв з револьвера до Сидора Твердохліба, який був тоді у Сапіжанці і тими стрілами вбив цього поета і редактора. Окрім цього дня 3. червня 1922 р. обвинувачений в товаристві кількох інших осіб напав на секретаря Ставропіґійського Інституту Мих. Гумінського та Льва Пелеха та побив їх боксером, чим провинився проти § 134, 135 і § 83.

В акті обвинувачення сказано, що Сидір Твердохліб, поет і політик, пропаґатор польсько-української угоди та чоловий член угодової української партії їхав у товаристві свого секретаря *Михайла Дзіковського* поїздом до Камінки Струмилової на віче угодових українців і що підчас повороту з цього невдалого віча невідомі особи вбили Сидора Твердохліба, та що це вбивство мало політичний характер і було інспіроване Начальною Колеґією Української Військової Орґанізації, яка була також ініціяторкою саботажової акції на польських кресах.

Сидір Твердохліб був противником цеї революційної акції і тому українська військова орґанізація порішила його вбити.

Поліційне слідство виявило, що безпосереднім виконавцем замаху на Твердохліба був Іван Пасіка, замешкалий на Левандівці, що виступав під псевдонімом „Тонько" а його товаришем був Садовський, званий „Лико". Дзіковський давав їм інформації про виїзд Твердохліба до Камінки Струмилової, щоби облекшити замах. Цей Дзіковський опинившись у вязниці виявив участь Садовського в убивстві та подав поліції деякі інформації, які дали поліції здогад, що вбивником був Іван Пасіка. Ці здогади скріпили зізнання Теодора Яцури, який бачив Івана Пасіку в Академічнім Домі, одягненого так, як це оповідав Дзіковський про убрання вбивника Твердохліба. Поліція розіслала гончі листи і довідалась, що Іван Пасіка перебуває в Чехословаччині, де студіює техніку, а Дзіковський утікши з вязниці, опинився в СРСР, де, як повідомив „Роботнік" і „Дзєннік Людови" черезвичайка Дзіковського розстріляла. По 6. роках Іван Пасіка вернув із Праги на Левандівку, де його арештовано. Поліційне слідство опирається головно на зізнаннях Магдалини Пшитоцької, яка 1923 року перебувала між українськими еміґрантами в Йозефові і там від Івана Кульчицького довідалась, що Твердохліба вбив Іван Пасіка. Також інші українські еміґранти в Йозефові оповідали Магдалині Пшитоцькій про участь Івана Пасіки в убивстві Твердохліба. Після цього Іван Пасіка познайомився з Магдалиною Пшитоцькою у Йозефові і буваючи у неї в дома, сам оповідав, що він убив Твердохліба. На святий вечір 1923 Іван Пасіка фотографувався разом із Магдалиною Пшитоцькою (замужна Вечоркова) і цю фотографію долучено тепер до акту обвинувачення. Також листи обвинуваченого до родини і лист від Володимира Садовського, сконфіскований у Пасіки, служать судові доказовим матеріялом.

Іван Пасіка в поліції не признався до вини, також зізнання Яцури вказують на те, що Пасіка не був безпосереднім вбивником Твердохліба, а був тільки в товаристві Садовського підчас убивства. Магдалина Пшитоцька зізнала в поліції, що Іван Кульчицький був також присутний при вбивстві Твердохліба.

Першого дня розправи відчитано акт обвинувачення та переслухано обвинуваченого.

Іван Пасіка зізнав, що перебував на Чехословаччині тільки в цілях студій, що участи в убивстві Твердохліба він не брав, а про Магдалину Пшитоцьку говорить, що вона перебувала між еміґрантами в Йозефові (ЧСР.), де називала себе українкою, Марусею Притоцькою. Так само обвинувачений не признається до нападу на Гумінецького в Ставропіґійськім Інституті.

Головний свідок, Магдалина Пшитоцька, жінка шефа рецепції готелю „Брістоль" Вечоркова у Варшаві на розправі не явилась, приславши судові лікарське свідоцтво з причини недуги жолудка від затроєння гнилим мясом, і через неприсутність цього головного свідка розправу відложено до місяця березня ц. р.

ської України. Ці записі ведено під проводом д-ра Івана Панькевича, професора з Ужгороду. Проф. Іван Панькевич на основі студій вибрав для записів 14 діялектів, записав богато народніх, особливо обрядових пісень українського населення від Тиси до Попраду. Всіх українських плит у цім архіві буде 25, з чого 14 припадає на розмови, а інші на пісні. Тим чином наші наукові інституції та й особи, що цікавляться українською мовою, можуть користати із фонографічних записів у цьому архіві. До речі треба згадати, що фонографічні записі української мови почались ще перед війною з ініціятиви „фонографічного архіву" при Академії Наук у Відні. В 1919 р. записано діялекти української мови в селі Верхобужі в Галичині, а раніш виконано записі розмов українців, полонених з російської армії.

Обікрали залізничий вагон. На просторі між знівським і клепарівським мостом обікрали злодії залізничий вагон поїзду, що відходив із зал. товарового другого двірця до Тернополя. Вкрали кримських шкірок 19 кг., три клунки блаватних товарів, один мішок волоських оріхів і посилку снігівців „Пепеге".

— **Чия власність?** Слідчий виділ поліції заквестіонував у злодійських посередників: 6 срібних чарочок, 1 золоту обручку, золоті ковтки, дамський годинник марки „Ляміпуте" і срібний мужеський годинник „Омега". Інтересовані можуть оглядати ці предмети в слідчім виділі в урядових годинах.

— **Грабіжницькі напади.** Дня 24. грудня вночі трьох бандитів напало між Товмачиком і Шепарівцями на Ефр. Крайзля, що їхав возом до Коломиї. Один із напасників сів Крайзлеві на голову, а другий вложив йому в рот баґнет, щоби не кричав і забрали у нього 150 зол. і ел. лямпочку. Поліція арештувала, як підозрілого в нападі Федорова Дм. з Раківчика (пов. Коломия). У нього найшли ел. лямпочку, яку Крайзель пізнав, як свою. Федорів признався до нападу та виявив двох інших напасників. — Трьох напасників напало між Калушем і Сівкою Калуською на д-ра Айзенбруха з Калуша, що їхав фіякром. Напасники забрали у д-ра Айзенбруха 84 зол.

— **Чи вбивник з Діссельдорфу?** Убивника 20 осіб у Діссельдорфі і досі не вдалось відшукати. Поліція часто попадає на його слід, арештує щораз то нових підозрілих типів, але зчасом переконується, що правдивого вбивника таки не найдено. На днях під Віднем арештовано фабричного робітника Ковальського, який давніше жив у Діссельдорфі, втік звідтам і був відомий зі своїх сексуально-ненормальних ексцесів. Його письмо подібне до почерку вбивника в Діссельдорфі, а що найважніше, у нього сконфісковано вірші, що нагадують ті вірші, які „Діссельдорфський опир" писав матері одної своєї жертви.

— **Десять тайн світа.** Директор астрономічної обсерваторії у Гарварді, д-р Шаплей вибудував найбільший у світі телескоп, якого сочка буде велика 200 центиметрів. При помочі того телескопу буде можна викрасти світові десять тайн: 1) неправильність обороту земської кулі навкола своєї оси; 2) походження комет; 3) чому Марсові планети обертаються зі скорістю, яка є в суперечности з їх величиною; 4) джерело космічної енерґії; 5) чи світ наближається до заглади; 6) походження метеорів; 7) що то є карликоваті зорі навкруги сонця; 8) ядро молочної дороги; 9) скорість зір молочної дороги; 10) межі пізнавальних просторів світа. Зеркало цього телескопу-великана є зроблене зі сплавів кременя і кварцю, виготовленого у специяльних печах при температурі 3000° Фаренгайта. Це зеркало важитиме 30 тон.

— **Пожежа в Білім Домі.** У Білім Домі, де мешкає президент Злучених Держав Північної Америки, у Вашинґтоні підчас святочної вечері вибухла пожежа і то у хвилині, коли президент зі своєю жінкою був занятий приготуванням дарунків для дітей. До гашення пожежі взялись всі пожежні сторожі Вашинґтону і по 4-годинній праці вогонь удалося погасити. Страти виносять 100 тисяч долярів. Причини пожежі невідомі.

— **Про арештування в Перемишлі.** У „Ділі" з дня 27. грудня була поміщена замітка про арештування в Перемишлі в якій було сказано, що разом з іншими українцями арештовано також редакторів Зенона Пеленського й Евгена Зибликевича. Сьогодні з Перемишля повідомляють нас, що ред. Зенон Пеленський й Евген Зибликевич не були арештовані, тільки переслухані. Всі інші особи, згадані у цій замітці, були арештовані і проти них ведеться слідство.

— **Помилування Леона Доде.** Президент французької республики помилував Леона Доде, який у перших днях січня поверне з Бельгії до Франції. Дня 28. грудня акт помилування буде підписаний.

— **Розстріл двох священиків у СРСР.** З Москви пишуть, що в Оріхові розстріляно 2-ох священиків, Бичкова і Шалабанова за участь в забороненій релігійній процесії в селі Біла.

— **Ріжні вісти.** У Заверті під Варшавою, прихильник ББС Міста підчас політичної суперечки застрілив польського соціяліста Цлековського. — В Обершеневайлі під Берліном книговодчик Ленберіх, який ще на війні занедужав нервово, підчас нападу крайнього зденервування в часі різдвяних свят убив ножем свою жінку і малу донечку і поранив сам себе. — Статистика виказує, що в 1929 р. у Польщі пожежі спричинили шкоду на 80 міліонів золотих, цебто 50 проц. більше, як 1928 року. — У Яфті в Каліфорнії підчас вибуху газу в копальні згинуло 4 робітників, а 2 було ранених. — У Вурцбурґу в часі совганки 4-ох учнів заломилось на леді і втопилось у глибокій ріці. Також один робітник, що хотів ратувати учнів, утопився. — З нагоди різдвяних свят малярський уряд амнестував 165 політичних вязнів. — У заведенні для божевільних в Мадриті лікар через помилку влив до вина замість лікарства на жолудок більшу дозу аршеніку і спричинив смерть 4-ох осіб, а 15 хорих бореться зі смертю.

— **Корейська змова в Токіо.** Анґлійська преса повідомляє, що в Токіо арештовано 300 корейців, між якими є найбільше студентів. Слідство виявило, що ці корейці належали до тайної організації, яка приготовляла повстання в цілях визволення Кореї зпід японського ярма.

— **Особисті вісти.** П. Михайло Стахура, син д-ра Данила Стахури, надрадника суду в Берегові (на Закарпатті) промувався дня 16. грудня 1929 р. на доктора прав у Карловому університеті у Празі.

До господарської осьвіти.

Вписи до Господарсько-Садівничої Школи Т-ва „Просвіта" в Милованні.

Головний Виділ Т-ва „Просвіта" у Львові відкриває з днем 1. січня 1930 р. в господ.-садівнич. школі в Милованні сталу однорічну школу. Наука в школі товариства від 20-го січня до 20-го грудня кождого року. Навчання на основі програми затвердженої Міністерством рільництва: в зимових місяцях, головно теоретичне, в літних головно практичне. В шкільному році мають ученики лиш 10 дневні ферії в часі Великодних Свят.

Оплата за приміщення в шкільнім приюті, прохарчування, опал і світло виносить 5 амер. долярів місячно; вписове 15 зол. на початку шкільного року. Наука в школі є безплатна. Одночасно Головний Виділ проголошує вписи на прийняття до школи 40 учеників з приміщенням в приюті і прохарчуванням під такими умовами:

1. Зголошуватися можуть мущини в віці 16—24 літ, що скінчили найменше народню школу;

2. Кождий ученик має мати одіж (в тім одіж до праці), 4 парі білля, 4 ручники, 2 простирала, подушку, покровець і сінник (ліжка дає школа).

3. Родичі чи опікун ученика зобовязуються письменно платити за удержання що місяця з гори.

Зголошення до школи належить вносити поручено на адресу: Господарсько-садівнича школа Т-ва „Просвіта" в Милованні п. Стриганці н/Дн. До зголошення належить долучити останнє шкільне свідоцтво, посвідку родичів, що зобовязуються платити за ученика і марки на 75 сот. на відповідь.

Про приняття і день приїзду повідомить Управа Школи.

Головний Виділ Т-ва „Просвіта".

З театру.

КООПЕРАТИВА УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР У ЛЬВОВІ (Театр ім. Тобілевича) „*ДЕТЕКТИВ*", фарса на 3. дії МЯСНИЦЬКОГО.

Суботня вистава українського театру була ще одним доказом, що навіть найслабший драматичний твір при добрім виконанні може залишити добре враження.

„Детектив" — це фарса в самім заложенні нічим незамітна: її гумор дуже нескладний, комізм поодиноких ситуацій нагадує безліч інших фарс того-ж легкого типу. Вся акція, всі конфлікти побудовані на дрібнім буденнім випадку, що молода дочка Анни Петровни Крилатої Шура через необережність забрала перстень своєї матері, а брат Анни Петровни, Федір Довговязов, начитавшись повістей про Шерльок Гольмса, хоче грати ролю детектива і найти цей перстень.

Авторові з трудом вдалося заповнити три дії невибагливим змістом. Але автор вивів на сцену кілька живих і комічних типів і хоч ці типи зарисовані невиразно, без ярких індивідуальних рис, то артисти українського театру виповнили невиразні рямці авторового твору такими живими і майстерно виконаними картинами, що „Детектив" будив серед публики сальви сміху, і то частіше, ніж підчас вистави неодної комедії кращої, як фарса Мясницького.

Ця вистава дала вдячне поле для попису перш за все п. Совачевій: ця відома і високо талановита артистка грішила в останніх виставах хіба тим, що типи, створені нею, були надто подібні до себе, повторялися, артистка не могла вийти поза себе; але в „Детективі" п. Совачева створила креацію наскрізь нову й оригінальну. Публика щедро обдаровувала п. Совачеву оплесками, навіть підчас дії.

Не менше вдатна була креація Сержа, гімназиста, створена п. Нікітином та Федора Довговязова, виконана артистом Базилевичем. Останній у ролі спенсіонованого капітана дорівнював своїм попереднім вдалим виступам, а п. Нікітин викресав зі своєї ролі все, що з неї можна було викресати. Із жіночих роль звертала ще на себе увагу Шура, себ-то пані Ленська.

Можнаб подумати, що п. Боровик Дублянський у ролі студента був надто поважний, що цей тип міг бути молодший, живіший і більше наівний, якщо його полюбила така наівна гімназистка Шура. Роля п-і Анастазівської (Анна Петровна Крилатова) більше з вини автора, ніж артистки випала блідо, як інші ролі. П. Костів і панна Ліза у ролях покоївок грали коректно, легко і не без хисту.

Публика тим разом дописала.

Ол. Бабій.

КООПЕРАТИВА УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР У ЛЬВОВІ (Театр ім. Тобілевича): „*МЕДІ*", оперетка в 3 актах ШТОЛЬЦА.

„Прощальна вистава". Оцей напис на афішах стягнув таку масу публики до нашого театру, що саля тріщала від натовпу, а багато людей відійшло від каси без білету. Одинка вистава, на якій не тільки випродано всі до одного місця, але й докладано крісла з боків, у середині і всюди де тільки вдалося. І мимоволі приходило на думку, що якби український театр зачав був у Львові від „прощальної вистави" і потім продовжав такі вистави, то — то може й українська публика, приваблена такими „прощальними виставами", булаб ходила численніше до театру і він не потребував би був грати перед напів заповненою салею і відіздити зі Львова з дефіцитом.

Як про інші виставлені нашим театром оперетки на мінятурній сцені Ремісничої Палати, так і про „Меді" треба сказати, що вистава її, коли взяти під увагу незвичайно обмежені можливости сцени, йшла складно і гладко. І головні виконавці, і виконавці дрібних роль, і статисти старалися всі поголовно створити якнайкращу цілість. Дуже добре йшли хори, що звуково могли вдоволити кожного, складно йшли танці, хоч їх годі було розвинути на ліліпутній сцені, нічого не можна закинути й музиці, що, як відомо, є найслабшим місцем у наших театрах. Декорації і строї, хоч на загал скромні, не вражали нікого.

З виконавців на перше місце висунулася п. Голіцинська і прегарним голосом і свобідною, інтеліґентною грою. Була жвава, зґрабна, дотепна. Знаменито достроювався до її гри п. Нікітин, що з кожної ролі вміє створити живий тип. Він і вносив найбільше необхідного гумору до цієї оперетки. Добрий тип старого, закоханого парубка створив п. Базилевич, що й голосово вивязався як слід зі свого завдання. Все-ж таки більше руху, живости йому не завадилоб. Креація другої пари: п. Блавацької і п. Боровика випала дещо за бліло; особливо слабо грав і співав цим разом п. Боровик, що був зовсім не при голосі, а до того не знав гаразд своєї ролі. Дикція у цього актора лишає все ще дуже багато до бажання.

Окремо слід сказати кілька слів про лібретто „Меді", що було просто неможливе (як врештою і в інших оперетках нашого театру). Артисти вживали безліч разів таких русицизмів, як „зараз" у значінні „тепер", „повинен" у значіннях: „має", „може" і „мусить" а також таких польонізмів, як „презес", „повуд", „навзаєм", „ходить о то" і багато інших. Та це вже вина режісерії, яка повинна на чистоту мови і на дикцію акторів звертати пильну увагу.

І ще одно. Вистава почалася зам. в год. 7.30 щойно в год. 8.10, а скінчилася по пів до дванацятої. Це рішуче не повинно мати місця, бо у Львові публика привикла до того, що й найдовша вистава кінчиться перед годиною 11-ою, себто до часу відїзду з центру міста останніх трамваїв.

І. Н.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Вівторок, 31. грудня, 7 веч. „Княжна Шікаго“; в год. 11 в ночі „Як гуляти то гуляти“, ревія В. Раорта.

Середа, 1. січня 1930, год. 3·30 „Чарівний перстень“, год. 7·30 веч. „Княжна Шікаго“.

Малий Міський Театр:

Вівторок, 31. грудня, год. 7·30 веч. „Варшавський мурин“; в год. 11 в ночі „Сильвестрова Ревія“.

Середа, 1. січня 1930 год. 7·30 веч. „Жінка, вино, дансінг“.

Театр ревії „Гонг“ — в салі кіна „Кольосей“:

Понеділок, 30. XII., „Львів у ночі“: дві вистави: год. 7·30 і 9·30 веч.

Кіна.

АПОЛЬО: Ноїв ковчег (Дольорес Костельо, Джордж О' Брієн).

КАСІНО: Княжна Ольга (Гарі Лідтке).

КОЛЬОСЕИ: Князь у неволі (Том Мікс).

ЛЕВ: Шляхом ганьби (на осн. повісти Марчинського).

МАРУСЕНЬКА: Щораз скорше (Гарольд Льойд).

ОАЗА: Пан вахмайстер на відпустці.

ПАЛЯС: Звукова фільма „Білі тіни“ (Діється на Полінезійських островах).

ПАН: Арабська авантюра (Дві арабські ночі).

ПАСАЖ: Чорний їздець (Уіліем Десмонд). Тиждень Пата та Гомонта й американська комедія.

СІНЛЕВЕ: Дочка снігів.

ФАТАМОРГАНА: Венера (Констанція Тальмедж).

ХИМЕРА: Цілую твою ручку, мадам (Гарі Лідтке).

УТІХА: Ярмарок кохання (Біллі Дов.)

Програма радіо.

Середа 1. I. 1930

Варшава (1411,7) 10·15 Богослуження з Познаня. **Краків** (312,8) 15·55 Трансмісія з Варшави. **Гельсінгфорс** (221,4) 17·40 Весела програма. **Ляйпціг** (259) 14·0 : I. Шляф читає власні твори. **Братислава** (279) 9·00 Церковна авдиція. **Талін** (296) 18·00 Вечірний концерт. **Льондон** (356,3) 20·25 „Корневільські Дзвони“ Пляикета. **Берлін** (418) 11·30 Балєтова музика. **Стокгольм** (436) 16·00 Концерт солістів. **Прага** (487) 21·00 Концерт хору і популярні пісні. **Брюссель** (509) 21·15 Концерт. **Відень** (516,3) 10·20 Хор віденських хлопців. **Рига** (525) 18·30 Трансмісія з опери. **Мюнхен** (533) 11·30 Новорічна програма. **Будапешт** (550) 12·00 Оперова орхестра. **Москва** (825) 19.30 Камеральний концерт. **Париж** (1725) 16·45 Пополудневий концерт.

Четвер 2. I. 1930.

Варшава (1411,7) 17·45 Концерт солістів і пісні та віолінчельо. **Гельсінгфорс** (221,4) 18·40 Спів. **Ляйпціг** (259) 20·30 Концерт з Бреслява. **Талін** (296) 18·30 Вечірний концерт. **Брно** (342,7) 16·30 Камеральна музика. **Льондон** (356,3) 13·00 Концерт солістів. **Берлін** (418) 16·30 Нова скрипкова музика. **Стокгольм** (436) 19·45 Твори Петерзона Бербера. **Лянгенберг** (473) 17·30 „Сучасні композитори“. **Прага** (487) 15·30 Камеральний концерт. **Брюссель** (509) 21·15 Орхестра і спів пані Вельдей. **Відень** (516,3) 20·00 Пісні Касдера, Моцарта, Гайдна, Брамса. **Будапешт** (550) 19·30 Концерт королівської опери. **Москва** (825) 15·30 Оперетова музика. **Ленінград** (1000) 16·40 Російські народні пісні. **Харків** 15·30 Пополудневий концерт. **Париж** (1725) 16·45 Симфонічна музика.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Засідання Історично-Фільозофічної Секції Наукового Тов. ім. Шевченка відбудеться в суботу дня 11-го січня в 7-ій год. вечором в канцелярії друкарні. Порядок дня: 1) вибір управи Секції; 2) вибір дійсних членів. — **М. Кордуба**, директор. І. **Крипякевич**, секретар.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

БІЖУТЕРІЮ, ЗОЛОТІ І СРІБНІ ВИРОБИ продає за готівку і на рати від десятків літ у цілім краю знана фірма **Іван Зельтенрайх**, Львів, пл. Марійська ч. 5. Купую бриляти, золото, срібло, плачу найвищі ціни. 1002 28

НА СВЯТА

найбільший вибір порцеляни, кришталів, хінського срібла „Фражета“, альпаки і пациківських виробів 1131 3—3

поручає фірма

КАЗИМІР ЛЄВІЦКІ,

ЛЬВІВ, пл. МАРІЙСЬКА 10.

РУТИНОВАНОГО КОНЦІПІЄНТА, спосібного самостійно вести адвокатську канцелярію, пошукую негайно. — Адвокат Дмитро Мудрецький у Чесанові. 1163 4—5

ДЕРЖАВНИЙ урядник ожениться з панною або вдовою, без дітей, до 45 літ, посаг 2000 дол. — Зголошення з долученням фотографії проситься надсилати до дня 25. січня на адресу Адміністрації під „1525“. 1171 3—3

ОДРУЖИТЬСЯ хочби з бідною і невродливою дуже богатий бувший американець, осілий на все у Польщі. Умовою тільки стала і вірна вдача. Тільки підписані, рекомендовані листи з життєписом, **без** фотографії приймає з чемности: Цукорня И. Федусевича в Коломиї, для А. У. Повна запорука тайни! 1181 1—3

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Д-Р ЕВГЕН ДУРДЕЛЛО

бувш. лікар заграничних клінік, специяліст скірних, венеричних і сексуальних хоріб **та лікарської косметики**

ординує від 8—10½, 14—18.

в неділі і свята від 10—11.

Гірське сонце. Вапофор. Дітермія. Кріотерапія. Сепаратові почекальні.

ЛЬВІВ, вул. Потоцького ч. 11. I. п.

826 Телефон 65—87. 45—?

ЛІКАР

Д-р Кость Боярський

ординує в КОРОЛІВЦІ, пов. Борщів

1180 2—3

1176 3—7

1179 1—6

АМАТОР КАВИ

пє тільки

з

„Non plus ultra“,

АНТІН ГАЛЬСКІ

ЛЬВІВ,

вул. Собіського, ч. 3.

1168 2—7

Оголошуйте в „Ділі“!

Запросини до передплати на рік 1929 - 1930.

З 1-го жовтня 1929 р. почався третій рік істрування одинокого

українського популярно-наукового журналу

„ЖИТТЯ І ЗНАННЯ“.

На рік вийде 12 чисел. — Кожне число по 32 сторінки багато ілюстроване.

Журнал подає знання з ріжних галузей науки й життя,

вияснює всі важні питання науки й життя в загально доступний спосіб, подає звістки про найважніші й найновіші досягнення, здобутки й винаходи в науці й техниці і є багатим джерелом для доповнення й поширення знання, для самообразування, для викладів і грімкого читання по читальнях і кооперативах. 1182 1—1

Тому „Життя і Знання“ повинно находитися в кожній українській родині, кожній українській читальні й кооперативі — тому „Життя і Знання“ повинні передплачувати всі, що займаються освітною й культурною працею посеред нашого народу, а перш за все наше Світле Духовенство і ВП. ПП. Адвокати, Лікарі, Інжиніри, Учителі, Промисловці, а також всі школи, Бесіди й Кружки, як у краю так і за кордоном.

Передплата на рік виносить 18·— зол., на 6 місяців 9·— зол., на 3 місяці 5·— зол., поодиноке число коштує 2·— зол.

За кордоном на рік виносить 4 ам. дол., на 6 місяців 2 ам. дол., на 3 місяці 1·20 ам. дол., поодиноке число коштує 0·35 ам. дол.

Для членів Товариства „Просвіта“ за кордоном 3 ам. дол.

Просимо присилати передплату.

При кожночасній зміні адреси необхідно подавати давню адресу.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ Й АДМІНІСТРАЦІЇ:

ЛЬВІВ, РИНОК, ч. 10. — ТОВАРИСТВО „ПРОСВІТА“.

Soci té „Prosvita“, Léopol, Rynok 10. Pologne.

Association „Prosvita“, Lviv (Lemberg) Rynok 10. East. Galicia, Poland.

Присилайте передплату!

НЕ КУПУЙТЕ, заки не переконаєтеся!

З нагоди Свят **Різдва Христового**, продаємо нижче фабричних цін **ҐРАМОФОНИ** тубові, шафкові, валізкові й сальонові на сплати до одного року. — Прийдіть і переконайтеся, без примусу купна.

Знана фірма **„Syrena“** ЛЬВІВ, Казимирівська 13.

ПЛИТИ найновіщих продукций стало на складі.

1184 1—2

На Ялинку і Новий рік

Великий вибір святочних **колекций** і бомбонерок, першорядних виробів, по значно знижених цінах поручає фірма

Чоколяди і солодощі — ТАРЛЄР

ЛЬВІВ, вул. ЛЕҐІОНІВ ч. 43.

(проти гол. входу до Великого Театру)

1169 Увага на число дому! 2—5

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. В друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.